

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/143/2021
Identifikačné číslo spisu:	7916204509
Dátum vydania rozhodnutia:	30.06.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Peter Brňák
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:7916204509.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Mgr. D. H., bývajúcej v B., H. XXXX/XX, zastúpenej splnomocnencom Brázdil & Brázdilová advokátska kancelária s.r.o., so sídlom vo Zvolene, Trhová 992/1, IČO: 50 492 934, proti žalovanej GRAZER WECHSELSEITIGE Versicherung Aktiengesellschaft, so sídlom v Rakúsku, Herrengasse 18-20, 8010 Graz, zastúpenej splnomocnencom HULE, BACHMAYR-HEYDA, NORDBERG, s.r.o. so sídlom v Bratislave, Ventúrska 8, IČO: 36 859 761, o zaplatenie 100.555,31 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Trebišov pod sp. zn. 2C/135/2016, o dovolaní žalobkyne proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach zo 17. júna 2020 sp. zn. 9Co/304/2019, takto

rozhodol:

Uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo 17. júna 2020 sp. zn. 9Co/304/2019 z r u š u j e a vec vracia Krajského súdu v Košiciach na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trebišov (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) uznesením druhým v poradí zo 7. mája 2019 č. k. 2C/135/2016-221 (po predchádzajúcom rozhodnutí z 3. júna 2016, ktorým konanie zastavil podľa § 104 ods. 1 a § 7 ods. 1, 3 Občianskeho súdneho poriadku zrušeným Krajským súdom v Košiciach uznesením z 23. januára 2018 č. k. 9Co/38/2017-221) konanie zastavil a žalovanej priznal proti žalobkyni náhradu trov prvoinštančného a odvolacieho konania v rozsahu 100%. Rozhodol, že o trovách tlmočníka Ing. B. Z., trvale bytom v V. I., Sv. A. a R. XXX a o trovách štátu rozhodne po právoplatnosti uznesenia.

1.1. Vec právne posúdil podľa § 1, § 2, § 9, § 161 ods. 1, 2 Civilného sporového poriadku, článku 11, článku 24 a článku 26 ods. 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a rady č. 1215/2012 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „nariadenie“).

1.2. V odôvodnení uznesenia uviedol, že v danom prípade žalobkyňa v súdnom konaní uplatnila voči žalovanej pohľadávku na základe poistnej udalosti, ku ktorej došlo dňa 29. decembra 2014, a to požiaru v poistenej nehnuteľnosti, nachádzajúcej sa v inom členskom štáte EÚ - Rakúsko, obec Y., ulica V. X/A.

Žalobkyňa v žalobe uviedla, že je fyzickou osobou so súčasným miestom trvalého pobytu na ul. H. XXXX/XX v B., kde vlastní aj nehnuteľnosť. Mimo toho je aj vlastníčkou nehnuteľnosti, nachádzajúcej sa v inom členskom štáte - Rakúsku, v obci Y. na ulici V. X/A, kde došlo dňa 29. decembra 2014 k poistnej udalosti, a kde sa žalobkyňa v čase poistnej udalosti aj zdržiavala. Žalobkyňa so žalovanou uzavrela poistnú zmluvu, pričom išlo o poisťovňu, ktorá má sídlo na území iného členského štátu, a to v Rakúsku a nepôsobí na území SR. Zmluvné strany uzavreli poistnú zmluvu č. X.XXX.XXX - kombinované poistenie GRAWEPRIVAT s dobou poistenia nehnuteľnosti, patriacej žalobkyni a nachádzajúcej sa na adrese V., XXXX Y., I., zapísanej v rakúskom katastri nehnuteľností s poistnou sumou vo výške 394.900,00 eur a poistením proti požiaru, víchrici, vode z vodovodu a zodpovednosti za škodu z vlastníctva domu a pozemku s paušálom kryjúcim škody vo výške 1.500.000,00 eur. Z poistnej zmluvy a zo všeobecných a doplňujúcich všeobecných podmienok Grazer Wechselseitige Versicherung AG pre poistenie zodpovednosti za škodu (z článku 12) vyplynulo, že zmluva platí na dobu stanovenú v predmetnej poisťke, ak je táto doba dlhá aspoň jeden rok, tak sa po jej uplynutí poistná zmluva predlžuje z roka na rok, pokiaľ nie je písomne vypovedaná 3 mesiace pred uplynutím zmluvnej doby niektorou so zmluvných strán. V článku 13 si zmluvné strany dojednali, že pre právne spory vznikajúce z tohto poistného pomeru je miestne príslušný súd v tuzemskom mieste bydliska (sídla poistníka) pokiaľ je to prípustné podľa medzinárodnej dohody. Použije sa rakúske právo.

1.3. Podľa prvoinštančného súdu si tým strany sporu výslovne dojednali rozhodné právo rakúske ako aj výlučnú príslušnosť rakúskeho súdu podľa bydliska žalobkyne v rakúsku, ktorým v čase poistnej udalosti bola poistená nehnuteľnosť na adrese V. Xa, XXXX Y.. Predmetné dojednanie výlučnej príslušnosti súdu medzi stranami sporu nie je v rozpore s medzinárodnými dohodami a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1205/2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach v článku 11 výslovne uvádza, že poistiteľa s bydliskom (sídлом v členskom štáte) možno žalovať aj na súde členského štátu, na území ktorého má bydlisko (sídlo). Žalobkyňa iniciovala podanie žaloby voči žalovanej o zaplatenie 100.555,31 eur i vo veci vedenej pred krajským súdom (Landesgericht) Eisenstadt v Rakúsku, vedené pod sp. zn. 4Cg/23/16F, ktorého konania sa žalovaná zúčastňuje a právomoc rakúskeho súdu nenamietal. Právomoc rakúskeho súdu Landesgericht Eisenstadt tak bola založená nie len výslovne dohodou strán sporu priamo v poistnej zmluve vo všeobecných doplňujúcich podmienkach, ale aj implicitne zúčastnením sa žalovanej na konaní pred rakúskym súdom bez námietok.

1.4 Súd prvej inštancie zdôraznil, že dohoda o voľbe právomoci má vždy prednosť pred právomocou určenou nariadením, a strany sporu si výslovne dojednali rozhodné právo rakúske a výlučnú príslušnosť rakúskeho súdu pre prípad sporu podľa bydliska žalobkyne v Rakúsku.

1.5. Prvoinštančný súd záverom tiež uviedol, že pokiaľ ide o platnosť dohody o voľbe právomoci obsiahnutej v poistnej zmluve uzavretej sporovými stranami v čl. 13 Všeobecných a doplňujúcich všeobecných podmienok poistnej zmluvy, ktorú mal skúmať podľa pokynu odvolacieho súdu v jeho zrušujúcom rozhodnutí, táto bola súčasťou platnej poistnej zmluvy uzatvorenej sporovými stranami v písomnej forme a to so všetkými podstatnými náležitosťami tak, ako to vyžaduje príslušná právna úprava, a tiež bola uzatvorená slobodne, vážne, zrozumiteľne a určito bez nátlaku. Z tohto pohľadu predmetná poistná zmluva je platným právnym úkonom.

1.6. Zastavenie konania prvoinštančný súd potom odôvodnil odkazom na § 161 ods. 2 Civilného sporového poriadku pre nedostatok právomoci konať o veci, ktorý nedostatok konania je neodstrániteľný.

2. Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) uznesením zo 17. júna 2020 sp. zn. 9Co/304/2019 napadnuté uznesenie podľa § 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku potvrdil ako vecne správne a žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

2.1. V odôvodnení uviedol, že za správny považuje postup prvoinštančného súdu, ktorý pri skúmaní otázky právomoci vo veci konať zameral dokazovanie na zodpovedanie otázky, kde mala bydlisko žalobkyňa v čase poistnej udalosti, keďže ide o rozhodujúcu skutočnosť v súvislosti s aplikáciou článku 25 bod 1 nariadenia o voľbe právomoci. Na určenie, či má účastník bydlisko v členskom štáte, na ktorého súd bola vo veci podaná žaloba, sa použije poriadok tohto štátu (článok 62 nariadenia). Dôvodil, že síce definícia bydliska v slovenskom právnom poriadku absentuje, v zmysle judikatúry sa za bydlisko

účastníka považuje miesto, kde sa osoba reálne zdržiava s úmyslom zdržiavať sa tam trvalo, nemusí ísť však o miesto, kde je osoba zapísaná na trvalý pobyt. Obsah spisu dáva dostatočný skutkový základ pre záver o tom, že bydlisko žalobkyne v čase poistnej udalosti bolo na adrese v Rakúsku, Y., V. X/A. Tvrdenia, že sa žalobkyňa zdržiava na adrese trvalého bydliska v B., na adrese H. XXXX/XX žiadnym spôsobom nepreukázala, keď v konaní žiadnym konkrétnym dôkazom nepodporila svoje tvrdenie o tom, žeby sa zdržiavala na Slovensku s úmyslom tu bývať. V nepreukázanej rovine zostali aj tvrdenia žalobkyne, že na Slovensku v tom čase pracovala, keďže ani tieto tvrdenia nepodporila žiadnym dôkazom. Mal za to, že samotná skutočnosť, že žalobkyňa je evidovaná s miestom trvalého pobytu v B. na ulici H. XXXX/XX nie je dôkazom o tom, že by na tejto adrese mala aj „bydlisko“, a z toho dôvodu, prvoinštančný súd správne v rámci skúmania otázky svojej právomoci vo veci konať dospel k záveru, že v danom prípade je založená právomoc rakúskeho súdu podľa bydliska žalobkyne v Y., V. X/A, a teda slovenský súd nemá právomoc vo veci konať.

2.2. V závere argumentácie odvolací súd podotkol, že právomoc rakúskeho súdu je založená aj z dôvodu, že koná v totožnej veci na základe identickej žaloby podanej žalobkyňou, v ktorej žalovaná nenamietala právomoc rakúskeho súdu. V tejto súvislosti uviedol, že článok 24 nariadenia zakotvuje pravidlo, že okrem právomoci založenej na iných ustanoveniach nariadenia má právomoc súd členského štátu aj vtedy, ak sa žalovaný zúčastní konania a právomoc súdu nenamietajú. Toto kritérium sa neuplatní, ak sa žalovaný zúčastní konania, len aby namietol absenciu právomoci, alebo ak má iný súd výlučnú právomoc. Ide teda o pravidlo určenia právomoci súdu pre prípad jej založenia v dôsledku samotnej účasti strán na konaní, ak žalovaný nenamietajú právomoc. Akýkoľvek európsky súd tak môže rozhodovať o akomkoľvek spore v občianskych a obchodných veciach, pokiaľ žalovaný nespochybní jeho právomoc (viď. rozhodnutie Súdného dvora EÚ z 20. mája 2010, Česká podnikateľská poisťovňa, a.s., Vienna insurance group/Michel Bilas, c-111/09).

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 420 písm. f/ Civilného sporového poriadku.

3.1. Žalobkyňa v súvislosti s vadou konania podľa § 420 písm. f/ namietala, že pre vydanie rozhodnutia o zastavení konania z dôvodu nedostatku právomoci tunajšieho súdu neboli splnené procesné podmienky a zároveň tým súd znemožnil jej ako strane v konaní uplatniť procesné práva pred súdom, t. j. konať o merite veci. Ďalej namietala, že konštatovanie súdu o jej bydlisku v Rakúsku je založené na nesprávnom právnom posúdení a zastavením konania jej bola odňatá možnosť konať pred súdom, ako ústavou garantované základné ľudské právo. Namietala skutkové zistenia týkajúce sa jej bydliska v Y. v Rakúsku, ktoré sú podľa jej názoru nesprávne a sami o sebe nezakladajú status bydliska. Uviedla, že súd pri zisťovaní rozhodných skutočností konal v rozpore so zásadou uvedenou v § 295 Civilného sporového poriadku a zároveň si nespĺnil poučovaciu povinnosť podľa § 292 písm. b/ Civilného sporového poriadku voči nej ako tzv. slabšej strane sporu. Konštatovala, že ak súd prvej inštancie a/alebo odvolací súd spochybnil ňou tvrdené skutočnosti o bydlisku a konštatoval, že ich žalobkyňa nepreukázala, procesne pochybil, keď ich verejne alebo zo štátnymi úradmi dostupných databáz nevyžiadal sám a/alebo ju nepoučil o dôkazoch, ktoré je potrebné súdu na zistenie podstatných skutočností ešte predložiť. Nekonaním súd porušil jej právo na spravodlivý proces. Zároveň zásadným spôsobom jej odňal právo konať pred súdom tým, že podľa § 297 Civilného sporového poriadku vo veci nenariadil žiadne pojednávanie. Poukázala na porušenie zásady rovnosti strán a odkázala na čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Mala za to, že súdy si vo svojich rozhodnutiach osvojovali argumenty žalovanej na úkor jej argumentov ako protistrany. Argumentovala, že súd z dôvodu ochrany slabšej strany ju mal vyzvať v prípade pochybnosti o jej tvrdeniach na preukázanie skutočností, prípadne i z vlastnej iniciatívy mohol vykonať dokazovanie dotazom na sociálnu poisťovňu, zdravotnú poisťovňu, či zamestnávateľa. V dovolaní opakovane uviedla, že nemá a ani v čase poistnej udalosti nemala bydlisko v Rakúsku a teda nemôže byť založená právomoc tak ako ju určil súd. V tejto súvislosti namietala nesprávny výklad poistnej zmluvy v časti článku 13 prílohy 34 poistnej zmluvy o voľbe právomoci súdu, keďže v čase vzniku poistnej udalosti nemala bydlisko v Rakúsku, čím predpoklad dojednania „tuzemského“ súdu v Rakúsku padol, teda reálne nemohla byť založená právomoc tuzemského - rakúskeho súdu. Odkázala i na právnu vetu rozhodnutia ÚS SR sp. zn. I ÚS 243/07: „Ak sú v zmluve použité formulácie a pojmy, ktoré možno vykladať rozdielne, je spravodlivé vykladať ich v prospech strany, ktorá zmluvu nepodpísala“. Dôvodila, že ak v danom prípade vznikol spor ohľadne toho, čo

znamená tuzemské bydlisko poisteného, mal súd vyložiť toto zmluvné ustanovenie v jej prospech, teda ako bydlisko v SR. Zdôraznila i úpravu osobitnej právomoci vo veciach poistenia podľa článku 11 nariadenia ako i na spotrebiteľský charakter poistnej zmluvy a s ním súvisiaci článok 18 nariadenia o osobitnej právomoci pre spotrebiteľské spory. Ďalej uviedla, že žaloba bola na slovenskom súde podaná 31. marca 2016 a žaloba na rakúskom súde bola spísaná 5. apríla 2016, pričom rakúsky súd na prvom (jedinom) pojednávaní zo dňa 4. júla prerušil konanie do právoplatného skončenia veci na Okresnom súde Trebišov, na ktorú situáciu je aplikovateľný práve článok 29 nariadenia a článok 32, s tým že vo veci má konať súd na Slovensku.

3.2. Žalobkyňa navrhla, aby dovolací súd napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušil. Zároveň žiadala aby sa pokračovalo v konaní vo veci samej. V závere podaného dovolania zhrnula, že porušenie práva na spravodlivý proces spočíva v tom, že súd procesne pochybil, opomenul použiť alebo nesprávne použil relevantné ustanovenie Nariadenia 2015/2012, ako aj nesprávne interpretoval zmluvné dojednanie strán sporu o právomoci súdu na predmetný právny vzťah, čím jej odňal možnosť konať pred súdom.

4. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu navrhla dovolanie v súlade s § 448 Civilného sporového poriadku zamietnuť, alternatívne odmietnuť podľa § 447 a priznať jej plnú náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, ďalej len „CSP“) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň aj dôvodné.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 CSP. V danom prípade je dovolaním uplatnený dovolací dôvod (a dôvod prípustnosti dovolania) v zmysle § 420 CSP.

7. Žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súdy po vykonaní všetkých rozhodných dôkazov a ich vyhodnotení zistia riadne skutkový stav a po správnom výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že by boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a tým aj podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04).

8.1. K porušeniu tohto práva tak môže dôjsť aj tým, že nižšie súdy nezaujímú žiadne stanovisko k predloženým rozhodnutiam ústavného súdu či najvyššieho súdu, alebo že zistenie skutkového stavu je prima facie natoľko chybné (svojvoľné), že by k nemu súd pri rešpektovaní základných zásad hodnotenia vykonaných dôkazov nemohol nikdy dospieť - ide o tzv. extrémny rozpor medzi vykonanými dôkazmi a skutkovými zisteniami (porov. I. ÚS 6/2018), alebo tým, že prijaté právne závery sú v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami resp. že z nich v žiadnej možnej interpretácii súdneho rozhodnutia nevyplývajú (porov. I. ÚS 243/07), alebo ak je výklad a použitie príslušných zákonných ustanovení v rozpore s princípmi ústavnosti a spravodlivosti.

8.2. V takýchto prípadoch podstatou dovolacieho prieskumu nie je prehodnocovanie skutkového stavu dovolacím súdom, ale kontrola postupu súdov oboch nižších inštancií pri procese jeho zisťovania a vyhodnocovania. Otázka, či súd pri zisťovaní a vyhodnocovaní skutkového stavu rešpektoval ústavnoprocenčné zásady, je otázkou procesnoprávnou, ktorá ako taká môže byť prezentovaná dovolaciemu súdu v podanom dovolaní ako prípustný a dovolený dovolací dôvod podľa Civilného sporového poriadku. Zároveň je potrebné dodať, že nesprávne zistenie skutkového stavu veci má totiž, ak súd aplikuje

dôkladne hmotné právo, vždy vplyv na nesprávne právne posúdenie skutku, a preto takéto rozhodnutie súdu súčasne spočíva aj v nesprávnom právnom posúdení veci (porov. I. ÚS 6/2018, 4Cdo/88/2019).

9. Najvyšší súd na úvod pripomína, že jedným zo základných atribútov právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty patrí neodmysliteľne princíp právnej istoty (čl. 1 ods. 1 ústavy), ktorej neopomenuteľnou súčasťou je aj dôvera jednotlivca v rozhodovaciu činnosť súdov.

10. Súčasťou obsahu práva na spravodlivé súdne konanie je aj právo strany sporu na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne odpovie na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany (§ 387 ods. 3 CSP). Nerešpektovanie tohto kogentného ustanovenia nesporne zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania (4Cdo/125/2019).

10.1. Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodnutí súdov, a tak vylúčiť svojvôľu v tomto procese. V právnom štáte by nemali vzniknúť pochybnosti, či sa súd s určitou, druhou stranou výslovne prezentovanou otázkou zaoberal, či nie; odpoveď by mala byť zrejmá z odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

10.2. Vychádzajúc z uvedeného najvyšší súd dospel k záveru, že krajský súd v napadnutom rozsudku nezohľadnil citované východiská ochrany práva na spravodlivý proces, preto jeho prístup pri rozhodovaní o podanom odvolaní žalobkyne proti rozsudku okresného súdu nemožno hodnotiť inak ako taký, ktorý odporuje obsahu základných práv zaručených v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Krajský súd totiž na podstatnú námietku žalobkyne ohľadne nesprávneho výkladu dojednania poistnej zmluvy prvoinštančným súdom, týkajúcich sa voľby právomoci súdu (článok 13 prílohy poistnej zmluvy a Všeobecných poistných podmienok, že na spory vyplývajúce z tejto poistnej zmluvy je príslušný súd podľa tuzemského bydliska poisteného, pri súčasnom sporovaní žalobkyňou, že nemá, ani nemala v čase poistnej udalosti bydlisko v Rakúsku, čím reálne nemôže byť založená právomoc podľa tohto bodu poistnej zmluvy, pri súčasnom namietaní osobitne upravenej právomoci vo veciach poistenia a pre spotrebiteľské spory (článok 11 a 18 nariadenia), ktorými je podľa žalobkyne i daná vec, v prvom namietanom nedal relevantnú, v ďalšom žiadnu odpoveď. Odvolací súd nedal žiadnu odpoveď ani na ďalšiu podstatnú odvolaciu námietku žalobkyne, týkajúcu sa súdom prvej inštancie tvrdeného založenia právomoci rakúskeho súdu tým, že mal začať konať vo veci samej skôr ako súd slovenský (článok 29 nariadenia), pri súčasnej aplikácii článku 26 nariadenia, s tým že žalovaná sa zúčastnila konania na rakúskom súde, ktorý článok je podľa žalobkyne len doplňujúcim k už dovtedy založenej právomoci slovenského súdu podľa článku 11 písm. b/ a článku 18 (tieto články upravujú obligatórnu právomoc vo veciach poistenia a spotrebiteľských sporov - pozn.). Odvolací súd sa tak vôbec nevyjadril k namietanému opomenutiu prvoinštančným súdom použiť relevantné články nariadenia, ako ani k namietanému nesprávne interpretovaniu zmluvného dojednania strán sporu o právomoci súdu na daný právny vzťah sporových strán. Krajský súd po prejednaní odvolania k odvolacím dôvodom žalobkyne uviedol len to, že: „Správne súd prvej inštancie v danom prípade pri skúmaní otázky právomoci vo veci konať zameral dokazovanie na zodpovedanie otázky, kde mala bydlisko žalobkyňa v čase poistnej udalosti, keďže ide o rozhodujúcu skutočnosť v súvislosti s aplikáciou článku 25 bod 1 nariadenia o voľbe právomoci.“, a tiež že: „Odvolací súd je v prejednávanej veci toho názoru, že obsah spisu dáva dostatočný skutkový základ pre záver o tom, že bydlisko žalobkyne v čase poistnej udalosti bolo na adrese v Rakúsku, Y., V., ako správne uzavrel súd prvej inštancie. Tento záver vyplýva aj z listinného dôkazu, a to výpovede žalobkyne na policajnej stanici v Q., kde vypovedala, že v deň požiaru sa zdržiavala na tejto adrese spolu s rodinou. Skutočnosť, že žalobkyňa na tejto adrese býva vyplýva aj z obsahu žaloby, ktorú podala na rakúskom súde, a kde uviedla svoju adresu bydliska V. X/A, XXXX Y. Pokiaľ žalobkyňa v konaní spochybnila, že by sa na tejto adrese zdržiavala a v tej súvislosti uviedla, že sa zdržiava na adrese trvalého bydliska v B., na adrese H. XXXX/XX, tieto tvrdenia žiadnym spôsobom nepreukázala, keď v konaní žiadnym konkrétnym dôkazom nepodporila svoje tvrdenie o tom, žeby sa zdržiavala na Slovensku s úmyslom tu bývať. V nepreukázanej rovine zostali aj tvrdenia žalobkyne, že na Slovensku t. č. pracovala, keďže ani tieto tvrdenia nepodporila žiadnym dôkazom. Samotná skutočnosť, že žalobkyňa je evidovaná s miestom trvalého pobytu v B. na ulici H. XXXX/XX nie je dôkazom o tom, že by na tejto adrese mala aj „bydlisko“, ako vyplýva z vyššie uvedeného. Správne preto súd prvej inštancie v rámci skúmania otázky svojej právomoci vo veci konať dospel k záveru, že v danom prípade je založená právomoc rakúskeho súdu podľa bydliska žalobkyne v Y., V. X/A a teda slovenský súd

nemá právomoc v danej veci konať. Ohľadnúc od vyššie uvedeného je podľa názoru odvolacieho súdu v danom prípade založená právomoc rakúskeho súdu aj z dôvodu, že koná v totožnej veci na základe identickej žaloby podanej žalobkyňou, v ktorej žalovaný nenamietal právomoc rakúskeho súdu.", čím nedal odpoveď na odvoláciu argumentáciu žalobkyne.

10.3. Nakoľko z hľadiska ústavnosti (zákonnosti) odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu nemôže obstať, nezostalo najvyššiemu súdu, než len uzavrieť, že krajský súd porušil pravidlo fair procesu, keď nerešpektoval vyššie uvedené základné práva žalobkyne na legitímne očakávanie podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru a v dôsledku toho jej neposkytol ochranu jej práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

11. Najvyšší súd z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie súčasne konštatuje, že odvolací súd, vychádzajúc z odôvodnenia napadnutého uznesenia (pozri bod 10.2.), založil svoje rozhodnutie „nečakane“ a nepredvídateľne v podstatnom na iných dôvodoch, než súd prvej inštancie, konkrétne na nepreukázaní žalobkyňou „jej zdržiavania sa v čase poistnej udalosti na adrese trvalého bydliska v B., na adrese H. XXXX/XX, keď v konaní žiadnym konkrétnym dôkazom nepodporila svoje tvrdenie o tom, žeby sa zdržiavala na Slovensku s úmyslom tu bývať a v nepreukázanej rovine zostali aj jej tvrdenia, že na Slovensku v rozhodnom období pracovala, keď samotná skutočnosť, že žalobkyňa je evidovaná s miestom trvalého pobytu v B. na ulici H. XXXX/XX nie je dôkazom o tom, že by na tejto adrese mala aj „bydlisko“ a správne preto súd prvej inštancie v rámci skúmania otázky svojej právomoci vo veci konať dospel k záveru, že v danom prípade je založená právomoc rakúskeho súdu podľa bydliska žalobkyne v Y., V. a teda slovenský súd nemá právomoc v danej veci konať“, pričom žalobkyňa v danej procesnej situácii nemala možnosť namietat správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní. O nepredvídateľné a prekvapivé rozhodnutie, žalobkyňou v dovolaní tiež namietané, ide totiž tiež i vtedy, keď odvolací súd („nečakane“) založí svoje rozhodnutie na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie (daný prípad), pričom strana (účastník konania) proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné (tu posúdenie obvyklého pobytu žalobkyne v čase poistnej udalosti v inom členskom štáte, než je štát, ktorého je štátnou príslušníčkou, čo v podstate pre právne posúdenie právomoci súdu v danej veci konať nebolo v rovine v akej sa k tomu postavil predovšetkým odvolací súd rozhodujúce (pozri nasledujúce - pozn.).

11.1. Preto pokiaľ za daného stavu odvolací súd bez zabezpečenia si podkladov pre posúdenie právomoci slovenského súdu konať vo veci, ktorá právomoc je podstatnou procesnou podmienkou konania, ktorú je súd povinný skúmať ex officio, založil nedostatok právomoci slovenského súdu na nepreukázaní žalobkyňou zdržiavanie sa na Slovensku s úmyslom tu bývať a na nepreukázaní pracovného pomeru na Slovensku a to v čase poistnej udalosti, ktoré skutočnosti považoval odvolací súd za rozhodné, bez toho, aby žalobkyňa na preukázanie týchto skutočností vyzval, resp. vykonal i sám za týmto účelom dokazovanie, i týmto procesným postupom došlo k odňatiu žalobkyni možnosť konať pred súdom v zmysle § 420 písm. f/ CSP (porovnaj s R 33/2011).

12. Žalobkyňa prípustnosť dovolania podľa tohto dovolacieho dôvodu (§ 420 písm. f/ CSP) vyvodzuje aj z právnych záverov, na ktorých odvolací súd založil svoje rozhodnutie (namietá, že i v dôsledku nesprávneho právneho záveru o nedostatku právomoci slovenského súdu bolo porušené jej právo na spravodlivý proces). Dovolací súd v tejto súvislosti pripomína, že už dávnejšie dospel k záveru, podľa ktorého realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (R 54/2012). Najvyšší súd zotrváva na tomto závere aj naďalej (R24/2017, 1Cdo/202/2017, 2Cdo/101/2017, 3Cdo/94/2017, 4Cdo/47/2017, 5Cdo/145/2016, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/76/2018).

13. Dovolací súd záverom dáva žalobkyni do pozornosti tiež to, že je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Dovolací súd nedisponuje oprávnením dokazovať hmotnoprávne skutky, na to slúži nachádzacie (základné) konanie a konanie na odvolacom súde. Predmetom dokazovania pred dovolacím súdom sú napr. včasnosť a prípustnosť dovolania; skutkový stav a výsledky dokazovania pred nižšími súdmi sa nemôžu pred dovolacím súdom meniť (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C.

H. Beck, 2016, pri § 442).

13.1. Na hodnotenie skutkových okolností a zisťovanie skutkového stavu sú teda povolané súdy prvej a druhej inštancie ako skutkové súdy, a nie dovolací súd, ktorý je v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd, a jeho prieskum skutkových zistení nespočíva v prehodnocovaní skutkového stavu, ale len v kontrole postupu súdu pri procese jeho zisťovania (porov. I. ÚS 6/2018).

14. Bez ohľadu na uvedené v predchádzajúcich dvoch bodoch, z dovtedy uvedeného vyplýva, že bol naplnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ CSP, preto najvyšší súd uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že vyslovený právny záver je preň záväzný, pričom v novom rozhodnutí rozhodne aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 449 ods. 1, § 453 ods. 3 a § 455 CSP).

15. Obiter dictum (výlučne pre účely ďalšieho konania) najvyšší súd dáva do pozornosti odvolacieho súdu, že súd prvej inštancie správne vyvodil, že v prejednávanej veci, ktorá v sebe obsahuje medzinárodný prvok, je nevyhnutné posúdiť, či majú slovenské súdy právomoc ju prejsť a rozhodnúť podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie) (nariadenie Brusel I bis) (ďalej aj nariadenie), ktoré je podľa jeho článku 66 ods. 1 uplatniteľné na konania začaté 10. januára 2015 a neskôr. Ako vyplýva z rozhodnutia Európskeho súdneho dvora vo veci S. G.v. R. C., č. 25/79, ECR 1979, je z hľadiska aplikácie článku 25 nariadenia Brusel I rozhodujúci okamih začatia konania, a nie okamih uzavretia dohody o voľbe súdu. Aj dohoda uzavretá pred platnosťou nariadenia 20. novembra 2012), vyhovujúca požiadavkám článku 25, bude posudzovaná podľa tohto článku, ak je konanie začaté (31. marca 2016) po nadobudnutí platnosti nariadenia. Tak je to aj v prejednávanej veci.

15.1. Treba tiež poznamenať, že nariadenie Brusel I upravuje ako medzinárodnú, tak (v niektorých ustanoveniach) aj miestnu príslušnosť súdov členských štátov Európskej únie. Tam, kde určuje iba príslušnosť medzinárodnú (právomoc), hovorí o príslušnosti súdov štátu, tam, kde určuje (vedľa medzinárodnej) aj príslušnosť miestnu, stanovuje, že príslušný je súd miesta, alebo jednoducho súd v jednotnom čísle. Tam, kde nariadenie upravuje aj miestnu príslušnosť, je prednostne aplikovateľné pred ustanoveniami národného práva upravujúcimi miestnu príslušnosť súdov (spravidla ustanoveniami Civilného sporového poriadku).

15.2. V prejednávanej veci nejde o konanie, na ktoré by slovenské súdy boli výlučne príslušné podľa článku 24 nariadenia Brusel I. V danej veci žalovaná tvrdí založenie príslušnosti podľa článku 25 (t. j. ak sa účastníci zmluvy bez ohľadu na svoje bydlisko dohodli, že súd alebo súdy členského štátu majú právomoc na riešenie sporov, ktoré vznikli alebo môžu vzniknúť v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom, potom má právomoc tento súd alebo tieto súdy, pokiaľ dohoda nie je podľa právneho poriadku tohto členského štátu vecne neplatná; táto právomoc súdu je výlučná, ak sa účastníci nedohodli inak), tzn. na základe dohodnutej príslušnosti - prorogácii, ktorá má vyplývať z článku 13 Všeobecných a doplnujúcich všeobecných podmienok poisťovnej zmluvy sporových strán, ktorú dohodu mali nižšie súdy posúdiť pre účely ustálenia právomoci slovenského súdu konať vo veci, ktorej sa zase domáha žalobkyňa. Ustanovenie o zmluvnej dohode o súdnej príslušnosti podľa článku 25 nariadenia smeruje k tomu, aby bol jasne, a jednoznačne určený príslušný súd (takto to judikoval Súdny dvor Európskej únie, ďalej len SDEÚ, výslovne v rozsudku č. C-269/95 Benincasa). Doložky o sudisku sú prípustné len vtedy, ak spor spadá pod Nariadenie Brusel I, a samozrejme, spor musí tiež spadať do okruhu vecí, ktoré doložka zahŕňa. Ak sa strany nedohodnú inak, je táto príslušnosť výlučná. Pokiaľ ide o voľbu príslušného súdu, musí sa rešpektovať zmluvná voľnosť strán, s výnimkou zmlúv týkajúcich sa poistenia, spotrebiteľských a pracovných zmlúv, u ktorých je možnosť voľby príslušných súdov obmedzená, nie však vylúčená (obmedzenie treba posúdiť), bez toho, aby tým boli dotknuté výlučné kritériá pre určenie právomoci stanovené týmto nariadením. Je potrebné uviesť, že podľa SDEÚ, bude v zmysle článku 25 nariadenia platný aj taký dohovor, ktorý síce výslovne neuvedie príslušný súd, ale umožní jeho určenie. Postačí, aby ustanovenie určovalo objektívne kritériá, na základe ktorých sa strany dohodli ohľadom výberu súdu alebo súdov, ktorým predložia vzniknuté spory. Tieto kritériá, ktoré musia byť dostatočne presné, aby umožnili súdu určiť, či je príslušný, môžu byť prípadne konkretizované vlastnými okolnosťami prejednávanej veci (porov. rozsudok SDEÚ z 9. novembra 2000,

vo veci C-387/98, Coreck Maritime GmbH proti Handelsveom BV a iným; v tomto rozsudku SDEU zistil dostatočne určitú dohodu, podľa ktorej „akýkoľvek spor vzťahujúci sa k tomuto nákladovému listu bude rozhodnutý v štáte, v ktorom má dopravca svoju hlavnú prevádzkareň“). V rozsudku zo 7. júla 2016, vo veci C-222/15, Höszig Kft. proti Alstom Power Thermal Services, SDEU dodal, že takýto výklad, inšpirovaný obvyklou obchodnou praxou, je odôvodnený okolnosťou, že článok nariadenia Brusel I o voľbe právomoci, sa zakladá na uznaní autonómnej vôle strán v oblasti príslušnosti súdov, ktoré majú rozhodnúť v sporoch spadajúcich do pôsobnosti tohto nariadenia (v tomto zmysle pozri i rozsudky SDEU z 9. novembra 1978, vo veci 23/78, N. M. proti Glacetal, a z 21. mája 2015, vo veci C-322/14, J. E. M. proti CarsOnTheWeb.Deutschland GmbH). Z uvedeného je zrejmé, že pri interpretácii prorogačnej doložky treba vychádzať v prvom rade z úmyslu strán a z formulácie doložky. To vyplýva zo samotného článku 25 nariadenia, najmä z dôrazu na prednosť úmyslu strán (pokiaľ sa strany nedohodnú inak). Vodítkom pre interpretáciu sú tak v súlade s článkom 25 nariadenia najmä znenie prorogačnej doložky, úmysel strán, predpokladaný výlučný efekt prorogačnej doložky, ale aj akékoľvek relevantné ustanovenia nariadenia Brusel I a judikatúra SDEU k nemu.

15.3. Nižšie sudy pochybili, pokiaľ sa účelom prorogačnej doložky a vôľou strán, ktoré ju uzavreli, pri odôvodňovaní výkladu pojmu „miestne príslušný súd v tuzemskom mieste bydliska (sídla) poistníka“ bližšie nezaoberali, a obmedzili sa iba na strohé konštatovanie, že „strany sporu si výslovne dojednali rozhodne právo rakúske ako aj výlučnú príslušnosť rakúskeho súdu podľa bydliska žalobkyne v rakúsku, ktorým v čase poistnej udalosti bola poistená nehnuteľnosť na adrese V. Xa, XXXX Y.“ (pozri bod 17 odôvodnenia prvoinštančného súdu), bez toho, aby vysvetlili v odôvodnení svojich rozhodnutí, čím boli pri podaní výkladu doložky inšpirované, z čoho vyvodili úmysel zmluvných strán práve na nimi podanom výklade (strany predsa podávajú odlišný výklad doložky), v čom spočíval výlučný efekt doložky zakladajúci súdmi určenú príslušnosť a pod. Pritom nie je vylúčené, že doložka skutočne ustálila právomoc práve rakúskeho súdu. Nedá sa vychádzať výlučne len z jazykového vyjadrenia predmetného dojednania bez toho, aby pritom súd prihliadol i na okolnosti prípadu, a na autonómiu vôle strán pri jeho dojednávaní.

15.4. Pri novom posúdení prorogačnej doložky je žiadúce prihliadnuť nie len na jazykové vyjadrenie slovného spojenia „miestne príslušný súd v tuzemskom mieste bydliska (sídla) poistníka“, ale i na okolnosti, za ktorých boli do prorogačnej doložky vtelené. V tejto súvislosti bude potrebné prihliadnuť na predmet a účel zmluvy (poistenie nehnuteľnosti nachádzajúcej sa na území Rakúska, vlastníkom nehnuteľnosti bola žalobkyňa, osobný účel využívania nehnuteľnosti vlastníkom, ochrana súkromného majetku v rámci jeho osobného užívania pod.), na to, že zmluva bola spísaná v nemeckom jazyku, a že bola podrobená rakúskemu právu.

15.5. O vôli strán pri uzatváraní prorogačnej doložky potom určite svedčí tiež ich konanie v sporoch, ktoré na jej základe mali byť podľa spisu vedené žalobkyňou ako v Rakúsku (prerušené konanie až kým sa nerozhodne o právomoci slovenského súdu, ktorý začal konať prvý - článok 29 nariadenia), tak aj na Slovensku (prejednávaná vec). Významné je i to, že žalovaná nezaložila príslušnosť slovenského súdu podľa článku 26 ods. 1 nariadenia Brusel I tým, že by sa vyjadрила k nároku uplatnenému bez toho, aby najneskôr súčasne s takýmto vyjadrením vzniesla námietku nedostatku príslušnosti procesného súdu, naopak v konaní pred súdom rakúskym, na ktorý súd sa žalobkyňa obrátila súčasne, takáto námietka žalovanej nepadla.

16. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.